

Na granicy bez granic – wystawy wirtualne

Data publikacji: 7.01.2021 10:00

Planowana na październik trzydziesta edycja jednego z najważniejszych i najstarszych polsko-czesko-słowackich przedsięwzięć kulturalnych, Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego Bez Granic (do 2004 pod nazwą Na Granicy), organizowanego przez środowisko Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej oraz partnerów z Czech (stowarzyszenie Člověk na hranici oraz teatr czeskokoczeski) miała być okazją do podsumowań i refleksji, a przede wszystkim świętem sztuki teatru jako medium dialogu między sąsiadami. Niestety panedemia pokrzyżowała zamierzenia organizatorów. W zamian otrzymaliśmy dwie wystawy wirtualne, które można oglądać pod adresem wystawy.borderfestival.eu.

Zrodzony w gorących miesiącach przełomu 1989 i 1990 roku pomysł aktywistów opozycji demokratycznej, członków i sympatyków Solidarności Polsko-Czechosłowackiej i czeskiego Forum Obywatelskiego (m.in. poeta Jerzy Kronhold, filozof Jakub Mátl) ma wyjątkowy walor. Pomysł polegał na tym, aby tworząc w Cieszynie i Czeskim Cieszynie festiwal teatralny, zastosować sztukę teatru jako narzędzie budowania porozumienia, dobrego sąsiedztwa i przełamywania stereotypów. Tę misję festiwal realizuje od 1990 roku, propagując najlepsze dokonania artystyczne z trzech krajów (niekiedy poszerzając program na całą Grupę Wyszehradzką i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej), inspirując artystyczną wymianę i współpracę, wzbogacając wiedzę o kulturze sąsiadów. W kontekście lokalnym było to przez lata istotne wzbogacenie oferty kulturalnej, ale też szkoła wspólnego działania ponad granicami i inspiracja dla nowych inicjatyw. To przecież w kręgu organizatorów festiwalu teatralnego zrodził się przed laty pomysł przeglądu filmowego Kino na Granicy, a nawet popularnego Święta Trzech Braci.

Przypadek sprawia, że trzydziestolecie imprezy przypada w roku stulecia decyzji Rady Ambasadorów dzielącej Śląsk Cieszyński pomiędzy Polskę i Czechosłowację (28 lipca 1920), która stała się przyczyną bolesnych konfliktów, a i dzisiaj inspiruje kontrowersyjne incydenty, takie jak odsłonięcie „pomnika granicy” w formie przed Muzeum Těšínska w Czeskim Cieszynie. Historia Festiwalu Teatralnego Bez Granic pokazuje, że można inaczej. Jest ważnym rozdziałem w polsko-czesko-słowackich relacji w tym regionie jako propozycja współpracy ponad podziałami, z uwzględnieniem tożsamości partnerów. Współpracy motywowanej ciekawością i przyjaźnią, a nie przez choćby najszlachetniejsze resentymenty.

Ponieważ w sytuacji zagrożenia epidemicznego festiwal nie mógł się odbyć, za pomocą narzędzi internetowych postanowiono przypomnieć jego historię w formie wirtualnej wystawy historycznej. W jej skład wchodzi archiwalne fotografie, dawne plakaty i programy, a także utrwalone w formie filmowej wypowiedzi najważniejszych osób zaangażowanych w kreowanie festiwalu, aktywistów SPCzS sprzed lat, niektórych jurorów czy najbardziej wytrwałych widzów. Wśród nich niektórzy, jak Tomáš Suchánek z Ostrawy, tworzący tam festiwal teatralny Dreamfactory, swoją opowieść zaczynają od spacerów po Czeskim Cieszynie odbywanych w... dziecięcym wózeczku.

Z kolei do burzliwych lat 20. i 30. ubiegłego wieku chcemy odwołać się poprzez teatr i działania awangardowe w obydwu odrodzonych w 1918 roku państwach. To rozwinięcie i wzbogacenie w przestrzeni wirtualnej dwóch wystaw „naziemnych”, które były w 2018 i były prezentowane nie tylko podczas festiwalu, a także w Pradze, Ostrawie i w Żylinie.

Obydwe wystawy wzajemnie się uzupełniają – w pomysłach nowatorów sprzed stu lat tkwią przecież źródła języka współczesnego teatru. Zachęcamy więc do tropienia artystycznych powinowactw i podobieństw oraz odnajdywania różnic. Na te różnice wielokrotnie zwracają uwagę bohaterowie zapisów filmowych na wystawie festiwalowej.

Każda z wystaw została zrealizowana w nowoczesnych technologiach internetowych, umożliwiając wygodne

korzystanie na urządzeniach mobilnych, a także dostępność dla osób niepełnosprawnych. Opisy „eksponatów” są dwujęzyczne. Materiały wideo wyposażono w interaktywne transkrypcje tekstów, umożliwiające wygodne śledzenie wypowiedzi lub przejście do interesującego nas fragmentu. Materiały fotograficzne, skany dokumentów, fragmenty książek czy czasopism prezentowane są w sposób umożliwiający ich oglądanie w bardzo wysokiej rozdzielczości, podobnie jak w serwisie Google Arts&Culture.

Na zakończenie zwiedzania, dla rozrywki czy dla utrwalenia zdobytych wiadomości, można rozwiązać interaktywną krzyżówkę czy quiz albo ułożyć puzzle związane z tematem każdej wystawy. Tych gier edukacyjnych jest już sporo do wyboru, a będą pojawiać się następne.

Specjalną atrakcją są wirtualne oprowadzania kuratorskie, czyli zrealizowane w konwencji webinarium spotkania z ekspertami w zakresie: historii festiwalu Bez Granic (Gertruda Chowanioková – po czesku, Janusz Legoń – po polsku) oraz awangardy teatralnej (po czesku dr Jan Jiřík, po polsku Janusz Legoń, w marcu także prof. Dariusz Kosiński). Liczba miejsc na każdym webinarium ograniczona, najbliższe wolne terminy można znaleźć na stronie wystaw.

Te wystawy warto odwiedzać wielokrotnie. Nie tylko dlatego, że przy kolejnych wizytach pojawią się nowe krzyżówki czy quizy, ale też ze względu na to, że same ekspozycje będą systematycznie wzbogacane. Zwłaszcza wystawa dotycząca historii festiwalu to tzw. work in progress – w trakcie pracy nad premierową wersją odnaleziono bowiem materiały, zwłaszcza filmowe, które będą prezentowane po odpowiednim opracowaniu. Z powodu pandemii nie można było też przeprowadzić niektórych planowanych rozmów, co zostanie uzupełnione, jak tylko warunki pozwolą.

Wystawy wirtualne można oglądać pod adresem www.wystawy.borderfestival.eu

Projekt został zrealizowany dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

Artykuł sponsorowany